Retorica morfosintaxei în textul biblic
- cîteva observaţii despre pronume -

Daiana CUIBUS

The present paper is aiming to prove that the rhetoric of the biblical texts also resides in its morphological and syntactic level. We compare some of the Psalms in two versions of the Bible, focusing upon the differences between the use of the personal pronouns and that of the possessive adjectives in the noun phrase. Thus, we can both make some pertinent observations regarding some concepts in the recent grammars of Romanian language, and sustain the idea that the deep rhetoric of the religious discourse can benefit from interpretation of the grammatical relations within the text.

Keywords: Bible translation, Romanian language, morphology, syntax, pronoun.

Lucrarea pleacă de la o premisă cuprinsă în *Cuvîntul lămuritor asupra Sfintei Scripturi* (în *Biblia sau Sfînta Scriptură*, Ediţia Jubiliară a Sfîntului Sinod, Bucureşti, 2001): prin rostire, de-a lungul timpurilor, teologia autorilor Bibliei a devenit filologie; e nevoie acum să "străbatem" "straturile filologice spre a ajunge din nou la teologie".

Astfel, sînt analizate comparativ structuri morfosintactice din primii douăzeci de *Psami*, din două ediţii ale *Bibliei*: ediţia menţionată deja (şi notată în continuare B2001) şi, respectiv, retipărirea din 1997 a *Bibliei lui Şerban* (B1997). Textul B1997 este, se arată şi în prefaţă, redarea fidelă a textului ediţiei originale a *Bibliei de la Bucureşti*, iar intervenţiile operate sînt strict la nivel ortografic. Împărtăşim, de altfel, raţiunea "traducătorilor" - aceea de a evita "uniformizarea hazardată", fiind în această afirmaţie, credem, exact ceea ce susţinem în demersul de faţă: a considera formele "neuniforme" drept "erori" era riscant, iar a le fi "corectat" ar fi însemnat, poate, chiar pierderea sensului textului iniţial - sens intenţionat sau nu, dar sens creat. Tocmai acest sens e uneori modificat - din raţiuni de perspectivă teologică şi/sau de "uniformitate" şi "modernitate" lingvistică - în ediţii ulterioare, cum e şi versiunea B2001. Desigur, unele modificări sînt inerente, cu precădere atunci cînd intervin mutaţii ce ţin de evoluţia limbii. Însă, indiferent dacă diferenţele sînt datorate normei lingvistice şi/sau opţiunii traducătorului, inevitabil, un sens nou se adaugă şi/sau îl înlocuieşte pe celălalt, generat de teologia latentă a limbii înseşi, iar asta inclusiv la nivelul morfosintaxei textului.

BDD-A19537 © 2015 Editura Universităţii „Alexandru Ioan Cuza”
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-15 19:32:53 UTC)

Concluzia preliminară e că diferenţele la nivel morfosintactic între cele două texte nu sînt datorate doar unei simple evoluţii la nivelul limbii, ci şi unor mutaţii semnificative la nivelul retoricii/înţelegerii textului biblic - mutaţii pe care morfosintaxa textului, conştient sau nu, deliberat sau nu, le asumă şi le creează în acelaşi timp.

Mai mult, există o teologie intrinsecă fiecărei limbi, care trădează, la toate nivelurile, raportarea vorbitorului la lume şi, implicit, la divinitate. Acest studiu comparativ îşi asumă o atare premisă şi o demonstrează la nivel morfosintactic.

*

Premise şi delimitări

"Emanciparea" vs. "servilismul" faţă de modele (prin raportare la surse), "arhaicitatea" vs. "conservatorismul" limbii, "literalitatea" vs. "inovaţia" la nivel lingvistic - iată doar cîteva dintre temele predilecte ale studiilor aplicate textului biblic (în special *Bibliei de la Bucureşti*), în diferite variante/traduceri ale sale. Demersul de faţă nu le reia şi nici nu îşi propune să se înscrie în vreuna din aceste direcţii. Este necesar, aşadar, să precizăm, dintru început, că:

1.1 Studiul nu are în vedere o analiză (comparativă) a celor două texte prin raportare la surse (*Vulgata, Septuaginta, Noul Testament de la Bucureşti* etc.), iar problemele legate de o atare abordare, îndelung şi nu arareori contradictoriu dezbătute, nu sînt, nici măcar tangenţial, reţinute.

1.2. Nu vom intra nici în ampla polemică referitoare la rolul acestor texte în evoluţia limbii române literare. *Biblia de la Bucureşti* a fost şi rămîne un subiect extrem de controversat din această perspectivă, un text polarizat între aprecieri superlative (precum cea a lui Iorga) şi contestări (începînd cu cea a lui Densusianu). Problema *inovaţie* vs. *dependenţă* (chiar 'servilism') faţă de originalul grecesc - la nivel lingvistic - şi raportul *arhaicitate* vs. *inovaţie lingvistică* - în raport cu limba timpului - sînt aspecte mult discutate. Din perspectiva cercetării noastre, textele interesează exclusiv prin ele însele, ca fapte de limbă purtătoare şi creatoare de sens.

2. Nu în ultimul rînd, cercetarea nu face referiri la aspectele lexicale (decît, eventual, tangenţial): mai uşor de sesizat şi de descifrat, fie şi la o lectură de suprafaţă, şi, cu siguranţă, cu un efect mai direct şi mai puternic asupra cititorului, analizele la nivel lexical ale diferitelor traduceri ale textului biblic constituie de ani buni preocupări fertile ale lingviştilor români. În ceea ce ne priveşte, deşi, în general, se consideră că sensul - fie el teologic sau filologic (literar) - se construieşte mai ales sau în primul rînd la nivel lexical, credem că o abordare a textului biblic din perspectivă *morfosintactică* e necesară şi nu reprezintă în nici un caz o îndepărtare de la sensul de bază şi nici o analiză sterilă şi/sau strict filologică. Dimpotrivă, un atare demers poate însemna o reală şi necesară potenţare a retoricii discursului religios. Particularităţile morfosintactice ale textului biblic şi, mai ales, diferenţele la acest nivel între diferite variante sînt şi ele creatoare de sens - poate nu la fel de vizibil şi, poate, aparent, cu un mai mic impact; la nivel de profunzime,

BDD-A19537 © 2015 Editura Universităţii „Alexandru Ioan Cuza”
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-15 19:32:53 UTC)

însă, acestea sînt semnificative şi re-descoperirea teologiei şi a sacralităţii limbajului nu se poate face ignorînd acest nivel. Deliberată, intuitivă sau doar inerentă realităţii limbii române într-un anumit moment, opţiunea pentru anumite aspecte/forme morfosintactice denotă o sacralitate imanentă a limbajului (biblic) românesc, care dublează şi potenţează în mod real atît sacralitatea, cît şi retorica textului în sine.

Astfel, opţiunea *morfosintactică* din textul biblic este puternic semnificativă; în cazul B1997, coocurenţa/concurenţa în limba literară a vremii dintre diferite forme/aspecte morfosintactice interesează exact în sensul *opţiunii* pentru o formă sau alta. Ediţiile ulterioare aduc schimbări - în genere şi cam... simplist, după părerea noastră, justificate ca "rafinări" la nivel lingvistic, clarificări, re-apropieri de textele originare etc. Nu negăm, fireşte, în totalitate, astfel de abordări. Dincolo de ele, însă, există întotdeauna, conştientizat sau nu, o *opţiune* a traducătorului, ce poate fi intuiţie, 'supunere' la teologia intrinsecă a limbii sau chiar creaţie de sens ("interpretare", în sensul folosit de Ricoeur).

Desigur, se poate obiecta că, pe de o parte, opţiunile de traducere - în aceeaşi ediţie sau, comparativ, între două ediţii - nu sînt întotdeauna consecvente. Dar, ne întrebăm, fie şi retoric: în raport cu ce se poate afirma şi analiza o anume 'consecvenţă'? Pînă la urmă, şi un astfel de (contra)argument e generat tot de interpretările ulterioare ale unui exeget sau ale altuia. Cauzele unor astfel de consecvenţe şi/sau inconsecvenţe nu vor fi nici ele în atenţia noastră; au fost şi acestea discutate şi fie apreciate ca deliberate, intuitive, expresive etc., fie, dimpotrivă, ca erori, elemente de regres etc. Răspunzînd sau nu unor criterii de genul "claritate", "unitatea normei", "modernitate a limbii", "consecvenţă", "calitate artistică" etc. etc., textul rămîne acelaşi. Iar dacă lipsa de unitate pe palierul morfosintactic există, ea nu e definitorie; iar la nivelul *aceluiaşi Psalm*, de exemplu, în *aceeaşi* ediţie, nu se pune problema, credem, nici a unor diferenţe de traduceri, nici a unor influenţe sau transcrieri... eronate.

O altă obiecţie posibilă e aceea că, fie şi acceptînd creaţia de sens - teologic şi filosofic - prin opţiunea morfosintactică a traducătorului, atari sensuri sînt simple speculaţii ulterioare, neintenţionate de traducători; că valenţele filosofice şi/sau metaforice ale textului sînt "iluzorii", epigonice, ba chiar întemeiate pe fapte de limbă generate de neînţelegerea textelor originare. Fie şi aşa, pînă la urmă orice operă, *inclusiv* sau, poate, *mai ales* textul biblic, rezistă ca atare dacă rămîne mereu *deschisă*¸ dacă se poate oferi mereu exegezelor ulterioare ca generatoare de noi/alte sensuri (cu condiţia, fireşte, de a nu rata sau chiar infirma semnificaţia globală declarată, primară, ci de a o potenţa).

2.1. Aspectele morfosintactice luate în discuţie nu vizează nici statistici (gen frecvenţă, *forme arhaice* vs. *inovaţii lingvistice* etc.) şi nu se doresc a fi o poziţionare vizavi de valoarea lingvistică a *Bibliei de la Bucureşti*, într-o ediţie sau alta. Dezbaterile în acest sens au fost şi rămîn (prea) ample... Perspectiva noastră asupra textelor nu e diacronică, nu este şi nu se vrea o "istorie a limbii" în şi prin aceste texte - decît, eventual, în măsura în care diferenţele la nivel morfosintactic

BDD-A19537 © 2015 Editura Universităţii „Alexandru Ioan Cuza”
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-15 19:32:53 UTC)

pot sugera o 'istorie' a teologiei/filosofiei limbii române. Iar 'verdictul' nostru este unul categoric în favoarea unei astfel de valori intrinsece, aşa cum se construieşte aceasta *inclusiv* la nivel *morfosintactic*, ca (re)poziţionări ale individul în raport cu divinitatea.

2.2. O ultimă precizare, foarte importantă, este "restrîngerea" semnificativă a domeniului cercetării noastre: multitudinea de fenomene morfosintactice întîlnite, 'traduse' diferit în cele două texte, ne-a pus în situaţia de a restrînge aria discuţiei. Am optat pentru cîteva observaţii asupra 'traducerii' pronumelor/adjectivelor pronominale, respectiv 'echivalarea' frecventă a pronumelor personale în genitiv/adjectivelor pronominale posesive (din B1997) prin clitice pronominale în dativ (din B2001) - pretext pentru formularea cîtorva observaţii privitoare la ceea ce tratatele academice recente (în special *Gramatica de bază a limbii române* - *GBLR*) definesc drept "complement posesiv". Este un aspect care demonstrează că fapte de limbă din astfel de texte pot servi, oricînd, în discutarea (validarea sau invalidarea) unor inovaţii în analiza gramaticală modernă, într-un demers dinspre retorica textului biblic spre teorii şi concepte morfosintactice.

*

O lectură comparativă a primilor psalmi din cele două texte biblice remarcă, fără îndoială, oscilaţii relativ mari în utilizarea pronumelor - personale şi reflexive - , precum şi a pronumelor şi adjectivelor posesive. Mai atent studiate, diferenţele la nivel morfologic sînt, evident, asociate unor diferenţe sintactice. Există cîteva oscilaţii şi/sau diferenţe "regulate"; astfel[1]:

	Psalm/Verset	B1997	B2001
1.a.	2:5	urgia *Lui*... mînia *Lui*	pornirea *Sa*... mînia *Sa*
	3:5	muntele cel sfînt al *Lui*	muntele *Său* cel sfînt
	9:24	sufletului *lui*	sufletului *său*
	9:33	laţul *lui*	laţul *său*
1.b.	3:3	ajutorul *mieu*... slava *mea*	ocrotitorul *meu*... slava *mea*
	12:2	vrăjmaşul *mieu* asupra *mea*	vrăjmaşul *meu* împotriva *mea*

Primul set de exemple **(1a)** ilustrează preferinţa textului B1997 pentru atributele[2] pronominale genitivale, faţă de atributele adjectivale (adjective

[1] Din raţiuni de spaţiu, am redus exemplele la seturi de max. 4, suficiente pentru a demonstra demersul. Numărul efectiv al structurilor similare este semnificativ mai mare.

[2] Nu vom utiliza în cele ce urmează noile denumiri/tipuri de 'atribute', aşa cum sînt ele (re)definite în gramaticile academice recente, avînd în vedere că interesează aici doar relaţia termen regent - termen subordonat (unui nominal); or, în acest context, denumirea de "atribut" semnifică mai clar relaţia de subordonare. 'Noile' funcţii (determinantul, posesorul, modificatorul sau cuantificatorul) pot

BDD-A19537 © 2015 Editura Universităţii „Alexandru Ioan Cuza”
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-15 19:32:53 UTC)

pronominale posesive) utilizate predominant în B2001. În perspectiva noilor gramatici academice (în speţă GBLR), această echivalenţă funcţională - relativ regulată - ar părea să pledeze în favoarea interpretării adjectivelor posesive drept forme de genitiv ale pronumelor personale "tip de pronume (personal) care are doar variantă adjectivală"[3]. Evident, există argumente, menţionate inclusiv în GBLR (acordul cu regentul a adjectivului şi, respectiv, diferenţele distribuţionale) care infirmă o atare echivalenţă altfel decît în planul semnificaţiei. Pe de altă parte, aşa cum o dovedeşte şi următorul set de exemple **(1b)**, şi textul B1997 face uz de adjectivele pronominale posesive ca atribute, dar opţiunea pare aleatorie, faţă de B2001, unde e clară preferinţa pentru posesive. Diferenţa de sens nu e, evident, semnificativă.

Putem lua în discuţie, însă, un alt set de exemple **(2)**, care demonstrează alternanţa în cele două texte dintre *atributele pronominale genitivale* **(2a)**, respectiv *atributele adjectivale* (adnominale, exprimate prin adjectiv posesiv) (în B1997) vs. *atributele pronominale dativale* (adverbale) - sau, în termenii GBLR, *complementele posesive* (în B2001):

	Psalm/Verset	B1997	B2001
2.a.	2:13	să va aţîţa... mînia *Lui*	degrab *I* se va aprinde mînia
	7:13	sabia *Lui* o va luci	sabia *Şi*-o va face să lucească
	9:8	gătit-ai... scaunul *Lui*	*Şi*-a pregătit scaunul
2.b.	5:1	înţelege strigarea *mea*	înţelege-*mi* strigarea
	12:1	întorci faţa *Ta* de către mine	*îţi* vei întoarce faţa de la mine
	12:4	luminează ochii *miei*	luminează ochii *miei*
	16:1	ascultă... dreptăţile *meale*	ascultă-*mi*... dreptatea
2.c.	16:14	sufletul *mieu*	sufletu-*mi*
2.d.	9:4	ai făcut judecata *mea* şi legiuirea *mea*	*mi*-ai făcut *mie* judecata şi dreptatea

Ca observaţie generală, este evidentă frecvenţa 'traducerii' atributelor 'posesor', din B1997, prin clitice adverbale în dativ, în B2001. Anumite secvenţe din B2001 echivalează posesivele şi prin realizare adnominală, aşa cum se observă în **(2c)**,

fi mai relevante şi diferenţiază mai clar tipurile de determinanţi din GN, însă denumirea lor, spre deosebire de diferitele tipuri de complemente, nu dă seamă de un regent de acelaşi tip - nominal. Tocmai de aceea, ni s-ar fi părut binevenită menţinerea în denumirea acestor funcţii a unui termen comun - fie el "atribut" sau altul -, exact ca în cazul complementelor (de ex., "atribut posesiv" "atribut modificator" etc.).

[3] GBLR, p. 122 şi 126.

BDD-A19537 © 2015 Editura Universităţii „Alexandru Ioan Cuza”
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-15 19:32:53 UTC)

prin clitic de dativ, însă doar sporadic. 'Traducerea' pronumelui personal în genitiv sau a adjectivului posesiv prin clitic în dativ se produce în GN destul de rar în textul B2001. Tendinţa generală (aşa cum se observă din exemplele date) pledează în favoarea interpretării a ceea ce gramaticile academice moderne numesc "complement posesiv"[4] drept 'atribut', avînd în vedere şi existenţa unui termen regent identic - atît semantic, cît şi sintactic: nominalul, iar nu verbul. Aşadar, termenul regent rămîne, în ambele texte, substantivul, neexistînd suficiente argumente ca plasarea adverbală a pronumelui personal/reflexiv să ducă la schimbarea regentului. 'Topicalizarea' în sine nu este, nici ea, un argument convingător. Fără a lansa aici o discuţie mai amplă şi, inevitabil, polemică, amintim doar cîteva elemente: indiferent de poziţie, cliticele depind semantic de nominal, cel care le conferă, de altfel, şi rolul tematic; coreferenţialitatea, fie şi 'la distanţă' cu un atribut propriu-zis ('posesor') este în sine relevantă şi, logic, nu poate genera funcţii sintactice/subordonări diferite; relaţia de posesie între clitic şi substantiv e recunoscută şi în GBLR. Pe de altă parte, 'dominanţa verbului-centru" nu se poate manifesta nici prin atribuirea de rol tematic, nici prin cazul impus cliticului, de vreme ce şi în GBLR se acceptă că "transformarea pronumelui personal în genitiv (sau a adjectivului posesiv) în clitic de dativ se poate produce în GN"[5].

Nu în ultimul rînd, limitele unui grup sintactic nu sînt obligatoriu dictate de linearitatea textului şi topicalizarea nu e întotdeauna şi 'reorganizare': dată fiind dependenţa semantică de substantiv, rolul tematic impus de acesta şi coreferenţialitatea adnominalului cu adverbalul, 'avansarea' la GV a cliticului în dativ nu are consecinţe sintactice (altfel, *orice* 'avansare' ar putea, de ce nu, însemna o schimbare de regent, ceea ce, evident, nu este cazul).

Pe de altă parte, problema unei diferenţe de caz este una artificială: aşa cum pronumele personale în genitiv şi adjectivele pronominale posesive, deşi în cazuri diferite, pot îndeplini aceeaşi funcţie sintactică, în pofida opoziţiei *caz acordat* vs. *genitiv* (*casa mea/casa lui*, unde *mea* şi *lui* sînt, deopotrivă, atribute 'posesor'), nu vedem de ce, aici, acesta ar constitui un argument suficient. Astfel, în cazul unui clitic în dativ adnominal, acesta este 'dublabil' printr-unul adverbal, dar cu acelaşi regent unic; în ceea ce priveşte situaţiile cu atribut 'posesor' adjectival, acesta nu este 'dublabil' prin clitic în dativ, ci echivalent - semantic *şi* sintactic - cu cliticul.

Referindu-ne la primul tip de structuri, observăm că GBLR interpretează drept "complemente posesive" inclusiv construcţii de genul celei din **(2c)**, în care "suportul fonetic al cliticului de dativ cu sens posesiv este un substantiv", cu singura explicaţie că acestea "reprezintă reorganizări ale structurii cu posesor"[6]. Cliticele de dativ posesiv adnominale sînt acceptate ca posesor în GN numai atunci

[4] Demonstraţia din GBLR referitoare la existenţa omplementului posesiv se invalidează, credem, şi prin afirmaţii susceptibile de a fi contradictorii: pe de o parte, CPos stabileşte "o relaţie(?!) de posesie" cu GN (GBLR, p.502); pe de altă parte, "CPos are întotdeauna rolul tematic de Posesor, cu care vine din GN căruia i-a aparţinut iniţial" (GBLR, p. 501) etc. etc.

[5] GBLR, p. 499.

[6] GBLR, p. 506.

BDD-A19537 © 2015 Editura Universităţii „Alexandru Ioan Cuza”
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-15 19:32:53 UTC)

cînd "nu pot părăsi GN", respectiv verbele nu pot 'guverna' două clitice. Or, inclusiv într-unul din exemplele din tratatul academic, 'părăsirea' GN pare, totuşi, posibilă: în *Îţi aminteşti marile-**ţi** succese.*, *îţi* este, de fapt, clitic adverbal, "dublant" al celui adnominal, iar cazul este acelaşi - dativ. Dacă nu ar fi aşa, ar rezulta că pronumele *îţi* şi *ţi* ar fi sintactic diferite - un *complement indirect* vs. *atribut 'posesor'* -, complementul indirect ar fi 'dublabil' (***Îţi** aminteşti **ţie** marile-**ţi** succese.*); iar 'posesorul', deşi coreferenţial cu complementul şi (co)prezent în enunţ, generat şi el de o 'reorganizare', ar aparţine, în mod paradoxal, altui grup sintactic. Ne întrebăm şi, dată fiind coocurenţa pronumelor în dativ, care ar fi criteriul prin care să se poată stabili dacă respectivul clitic de dativ adverbal reprezintă o 'părăsire' - de fapt o 'dublare' - a nominalului (*îmi* cert sufletu-*mi*... / *îmi cert sufletul*...) sau e o ocurenţă total diferită, coexistentă cu dativul adnominal cu funcţie de "posesor", cum ar rezulta din exemplul din GBLR[7].

Iar dacă astfel de structuri, precum în **(2c)**, ar fi tot... complemente posesive, ar trebui acceptat un alt fenomen (de tipul dublării) - 'triplarea' (!) (în exemple posibile ca: ***mie îmi** plînge sufletu-**mi*** sau, calchiind exemplul din GBLR, *pe umeri **lui îi** curg pletele-**i**...*).

Observăm şi exemplul **(2d)**, similar celor din **(2b)**, în care este evident că posesivelor din B1997 le corespund cliticele în dativ, cu menţiunea dublării cliticului adverbal. Din nou, ar exista varianta interpretării drept complemente indirecte - în pofida echivalenţei cu posesivele -, iar în această calitate ele s-ar raporta exclusiv la verb, fiindu-i 'constituente matriciale'; or, sensul textului biblic, indiferent de ediţie, e cel de posesie, iar rolul tematic e mai degrabă de posesor, decît unul specific complementului indirect. Sau pot fi analizate drept complement posesive dublate (într-un "conţinut emfatic"[8], căci, altfel, dublarea nu ar avea loc). Totuşi, precizăm şi faptul că dublarea este posibilă în oricare din situaţiile de la **(2b)**, deci, în sine, nu e suficientă ca argument pentru statutul de complement şi ne menţinem argumentele în favoarea interpretării substantivului ca termen regent, respectiv a pronominalelor în dativ ca atribut de tip 'posesor'. E adevărat, din nou, asta implică şi acceptarea unui alt tip de dublare decît cele descrise în gramatici, respectiv *dublarea posesorului*. (Subiectul ar merita o abordare mai amplă, inclusiv prin discutarea fenomenului dublării în ansamblul său - respectiv în ce măsură este un aspect morfologic, inerent pronumelor personale şi reflexive, iar dublarea (funcţiei) la nivel sintactic e doar o consecinţă sau, invers, e un fenomen sintactic, marcat morfologic prin aceste forme pronominale. Înclinăm în favoarea primei variante.).

Considerăm, aşadar, că, inclusiv prin prisma exemplelor luate în discuţie, nu există argumente pentru susţinerea funcţie de 'complement posesiv', iar o analiză comparativă, prin 'echivalările' observate, nu face decît să susţină echivalenţa

[7] Un alt exemplu cel puţin interpretabil în raport cu afirmaţia legată de criteriul 'părăsirii' GN în stabilirea funcţiei sintactice de CPos pentru cliticele în dativ adnominale este şi: ***[îşi]**$_{CPos}$ evocă frumoasa-[-**i**]$_{Pos}$ copilărie* (GBLR, p.500).

[8] GBLR, p. 505.

BDD-A19537 © 2015 Editura Universităţii „Alexandru Ioan Cuza”
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-15 19:32:53 UTC)

sintactică a cliticului în dativ, fie el adnominal sau adverbal, cu atributul 'posesor' din GN, deci o (uneori dublă) exprimare a *aceleiaşi funcţii sintactice*.

Aşadar, cliticele adverbale sînt fie complemente indirecte, fie atribute 'posesor', dar nu complemente posesive (criteriul-test în stabilirea funcţiei sintactice fiind posibilitatea de exprimare a complementului indirect şi numai prin GN cu centru substantiv, nedublat clitic.). Un exemplu relevant îl constituie 'traducerile' paralele ale textului biblic de tipul celor de mai jos **(2e)**:

	Psalm/Verset	B1997	B2001
2.e.	2:8	şi-*Ţ* voiu da *Ţie limbi moştenirea Ta*	şi-*Ţi* voi da neamurile să-*Ţi* fie moştenire
2.f.	18:5	să alearge cale	ce-*Şi* aleargă drumul
2.g.	3:2	mulţi zic sufletului *mieu*	mulţi *îi* spun sufletului *meu*
	15:5	ce aşezi moştenirea *mea mie*	ce-*mi* pui la loc moştenirea
	16:7	pleacă urechea *Ta mie*	pleacă-*ţi* auzul spre mine

Dacă în varianta B1997 cliticele în dativ pot fi acceptate drept complement indirect (dublat), este semnificativă opţiunea versiunii din B2001: primul clitic ar corespunde acestui complement indirect - nedublat, însă -, iar celelalte, adjectivelor posesive (atribute).

La fel de edificatoare este şi varianta pentru care B2001 optează într-un alt exemplu **(2f)**, unde "compatibilitatea" verbului cu un posesor este cel puţin improbabilă, precum şi "traducerile" paralele surpinse în **(2g)**: respectivele exemple demonstrează că în B2001 este importantă 'echivalarea' în clitice de dativ a atributului 'posesor' (adjective posesive), care primează în faţa complementului indirect[9]; or, un complement indirect e de tip matricial, faţă de care un pronume clitic în dativ cu funcţie de *complement* posesiv ar fi 'secundar', deci ar fi trebuit 'tradus' în primul rînd complementul matricial. Aşa cum, în situaţia în care lexicalizarea complementului indirect e considerată absolut necesară, textul utilizează cliticul în dativ cu această funcţie, iar posesivul rămîne adnominal. Oricum, preferinţa pentru valoarea cliticului adverbal în dativ este, în B2001, legată de traducerea atributului ca... atribut.

[9] Există, evident, în ambele texte, numeroase exemple de complement indirect exprimat prin clitic în dativ (dublat sau nu); în niciunul dintre cazuri nu se pune problema confuziei cu un complement posesiv. Exemplele dovedesc omonimia formelor prin care se traduc din B1997 în B2001 atît complementele indirecte, cît şi atributele posesor - aceleaşi clitice în dativ -, ceea ce dovedeşte că forme morfologice identice nu au, neapărat, aceeaşi funcţie sintactică şi, implicit, nici acelaşi regent.

BDD-A19537 © 2015 Editura Universităţii „Alexandru Ioan Cuza”
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-15 19:32:53 UTC)

*

Astfel, "calchiat" sau "inovat", "ratat"/"eronat" sau "expresiv", textul *Bibliei de la Bucureşti*, indiferent de ediţie, *construieşte sens* şi o face profund, inclusiv la nivelul gramaticii sale. Opţiunea diferită de traducere din ediţii ulterioare nu se manifestă doar la nivel lexical, ci şi prin 'echivalări' diferite în plan morfologic şi/sau sintactic. Compararea unor construcţii cu pronume/clitice pronominale ne-a demonstrat - convingător din punctul nostru de vedere - că astfel de 'alternanţe' nu pot fi explicate *doar* prin referiri la evoluţia limbii (dată fiind ocurenţa, în acelaşi *Psalm* şi în aceeaşi ediţie, a două opţiuni diferite de "traducere") şi, cu atît mai puţin, prin 'dependenţa' textului *Bibliei de la Bucureşti* de texte "originale". Sîntem de acord că astfel de elemente au avut anumite influenţe, dar ele nu pot infirma/anula nici ceea ce Coseriu numea "semnificarea categorială - ce corepunde modului cum e cuprinsă lumea înconjurătoare în limbă", nici pe cea "structurală" sau pe cea "ontică"[10].

Diferenţele dintre cele două texte analizate se pot constitui, aşadar, în argumente pentru demonstrarea unor concepte şi teorii morfosintactice. Pe un alt palier, însă, atari opţiuni de 'traducere' potenţează şi chiar creează o altfel de retorică a textului biblic. Reafirmăm că raţiunea care a generat astfel de diferenţe (eroare, simţ al limbii sau intuiţie) este, pe acest palier, mai puţin importantă: exemple de genul celor de mai sus confirmă, practic, o implicită intuiţie a diferenţelor de sens pe care astfel de construcţii alternative le presupun. Iar dacă demersul nostru nu a intenţionat să detalieze atari sensuri, ci mai degrabă să le semnaleze, rămîn în sarcina specialiştilor în teologie analize mai ample, care să includă coerent interpretarea morfosintaxă în retorica profundă a textului sacru.

Lăsăm, astfel, deschise posibile interpretări ale retoricii textului biblic în şi dinspre perspectiva unor opţiuni/alternanţe la nivelul morfosintactic al ediţiilor. Retorica textului biblic poate fi şi este generată şi dinspre 'ambiguităţi' morfosintactice, iar asumarea lingvistică şi, implicit, teologică a textului biblic este şi poate fi potenţată şi dinspre nivelul gramatical. Astfel încît să nu se mai confirme un frumos verset din psalmi, care spune: "noroadele au cugetat *deşarte* (Psalmul 2:1). "Deşertul" cugetării umane poate fi, credem, depăşit (şi) prin înţelegerea sensului intrinsec, profund al "vorbirii" textului biblic. Acesta se bazează pe "principiile gîndirii şi pe «cunoaşterea lumii» (inclusiv cea a «lucrurilor») în ansamblu"[11] şi reprezintă o latentă, dar semnificativă raportare a individului la sine şi la divinitate *în* şi *prin* limbaj.

Bibliografie

Coseriu, Eugen, *Lingvistica: starea ei actuală*, în "Revista de lingvistică şi ştiinţă literară", 1993, nr. 1

[10] Coseriu, p. 65.
[11] Coseriu, p. 62.

BDD-A19537 © 2015 Editura Universităţii „Alexandru Ioan Cuza”
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-15 19:32:53 UTC)

Densusianu, Ovid, *Istoria limbii române,* ediţie de J. Byck, Editura Ştiinţifică, Bucureşti, 1961, vol. I-II
Gafton, Alexandru, *De la traducere la norma literară*, Editura Universităţii "Alexandru Ioan Cuza", Iași, 2012
Gramatica de bază a limbii române, Editura Univers Enciclopedic Gold, Bucureşti, 2010
Istoria limbii române literare Epoca veche (1532–1780), de Gheorghe Chivu, Mariana Costinescu, Constantin Frâncu, Ion Gheţie, Alexandra Roman Moraru şi Mirela Teodorescu, coordonator Ion Gheţie, Bucureşti, 1997

BDD-A19537 © 2015 Editura Universităţii „Alexandru Ioan Cuza”
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-15 19:32:53 UTC)